

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Fonetický ústav
doc. PhDr. Jan Volín, Ph.D.

Posudek vedoucího práce

na diplomovou práci Pavla Šturma

Percepční dopad dvou různých způsobů určování slabičných hranic v angličtině

Diplomová práce Pavla Šturma se týká problému dlouhodobě řešeného v rámci supra-segmentální fonetiky. Nejistota ohledně způsobu určování slabičných hranic motivovala již mnoho úvah a více nebo méně promyšlených experimentů, jejichž cílem bylo odhalit principy definující stavbu jednotky považované za nejmenší přirozený prvek řečové produkce i percepce. Tyto snahy vedly k mnoha zajímavým zjištěním, avšak obecně přijímaný princip určování hranic slabiky zatím nepřinesly. Proto je třeba přivítat další užitečný příspěvek k této problematice.

Předložená práce sestává ze sedmi číslovaných kapitol, dále úvodu, závěru, přehledu použité literatury a dvou příloh. Témata jednotlivých oddílů na sebe logicky navazují, stavba je přehledná a reflektuje prezentační konvence oboru. Struktura práce je také představena v úvodu, kde je mimo jiné možno nalézt i velmi jasně formulované cíle studie.

Prezentace teoretického zázemí práce (tj. první tři kapitoly) je vnitřně členěna do druhé až třetí úrovně a obsahuje jednak základní fakta ohledně koncepce slabiky dříve i dnes a ohledně přístupů k určování slabičných hranic, jednak poznatky získané v dosavadním výzkumu dané problematiky formou úžeji zaměřených empirických studií. Autor shromáždil odpovídající množství relevantní literatury a přesvědčivě prokázal, že je schopen odborným textům nejen porozumět, ale také z nich poučeně vybírat a vybrané porovnávat a hodnotit. Považuji za nutné vyzdvihnout, že nechybí přehled českých pramenů (zejm. Chlumský, Hála a Ohnesorg). Ke slabice je diplomant schopen přistupovat jak z pohledu jednotlivých fonetických subdisciplín, včetně aspektu fylogenetického, tak z perspektivy hlavních fonologických směrů (oddíly 1.5.1 až 1.5.5). U představování sonoritního principu správně chápe kritiku J. Ohaly a J. Harrise a se stejným porozuměním představuje i nedávné pokusy o rehabilitaci tohoto principu S. Parkerem a L. Lavoieovou. Podobně informovaně přistupuje ve třetí kapitole i k obtížnému tématu mentálních reprezentací jazykových jednotek, kde reaguje i na nejmodernější teorie. Pouze při prezentaci studie na s. 48 není jasné, kdo byli posluchači ve zmiňovaném experimentu, a zejména jak dobře znali irštinu. Je ovšem možné, že tato informace ve zdrojové studii také není zřejmá (?).

Popisu metodiky práce v páté kapitole ještě předchází kratší, ale velmi užitečný oddíl, který jasně specifikuje výzkumný úkol v kontextu právě představeného teoretického zázemí. Samotný popis metodiky je podle dnešních zvyklostí dostatečně podrobný na to, aby byla studie replikovatelná. Autor důkladně vysvětluje přípravu testových stimulů, zpracování počítačové rutiny i postup při zadávání testu, a nezamlčuje ani problémy s nekonzistentním chováním některých subjektů. (Ty jsou ovšem u testů s měřením reakčních dob obvyklé.) Z páté kapitoly je zřejmé, že diplomant je obeznámen se současnými postupy v psycholinguistickém výzkumu a důkladně prostudoval zejména technickou stránku měření reakčních dob, což je v českém prostředí zatím poměrně vzácné.

Prezentace výsledků v šesté kapitole práce je přehledná a srozumitelná. Hned úvodní výčet a kvantifikace rozdílů při různých zásadách sylabifikace v rámci textu je velmi poučný (s. 60, 61). Na s. 60 by bylo vhodné zauvažovat o formulaci „v průměrném vzorku“. Co přesně tato formulace znamená a jak by bylo možno ji nahradit? Chvályhodné jsou „autonomní“ legendy u grafů a tabulek (jedná se o úzus respektovaný dnes všemi významnějšími vydavateli odborné literatury). Autor také správně využívá metod inferenční statistiky k ověřování významnosti nalezených rozdílů.

Diskuse výsledků v sedmé kapitole je zdařilá. Autor vybírá zajímavé momenty a velmi rozumně a zároveň střízlivě je komentuje, případně pro ně hledá vysvětlení (viz např. vliv kontextu na výsledky, vztahy mezi frekvencí výskytu segmentální sekvence a rychlostí jejího rozpoznání apod.)

V rámci obhajoby navrhuji, aby diplomant odpověděl na následující otázky:

(1) Na s. 20 je zmíněna *příznakovost*. Z textu by se zdálo, že jde o bezproblémový koncept. Je tomu tak? (cf. kritika sonoritního principu)

(2) Na s. 26 je J. Wellsovi přiznána zásluha za návrh určovat slabičné prétury a kody podle monosylab. Podobně je jeden z principů sylabifikace pojmenován po něm. Wells ovšem navazuje na starší výzkum a pouze prosazuje do praxe dřívější návrhy. Bylo by možno pro sylabifikační princip navrhnout explicitnější a historicky spravedlivější název? (Johnu Wellsovi přesto náleží obdiv za odvahu vystoupit s menšinovým názorem.)

(3) Na s. 31 jsou v horní části tabulky zařazeny nazály mezi aproximanty. Jaké jednoduché terminologické řešení by zde bylo možno navrhnout?

Celkově je z předložené práce patrné autorovo nesporné nadání pro fonetický výzkum. Konstatuji, že jeho diplomová práce splnila svůj účel a svým obsahem i rozsahem vyhověla požadavkům kladeným na práce dané úrovně. Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem ji doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení **v ý b o r n ě**.

V Praze dne 25. 5. 2013

.....

doc. PhDr. Jan Volín, Ph.D.